

100956

HEDMARK I KRIG

— Kamp mot kommunismen var hele tiden poenget for oss. Som unge lærte vi at kommunismen var styggedom. Det var årsaken til medlemskap i Nasjonal Samling (NS). Motivet mitt for å melde meg til krigstjeneste på Østfronten var for å slåss mot kommunismen. Jeg hadde ingen tanke om at jeg sloss mot noen norsk regjering i London.

— Jeg har ingen dårlig samvittighet for min krigstjeneste på Østfronten. Jeg føler vel heller det som alibi for mitt NS-medlemskap, og har forståelse for at folk oppfatter det slik. Jeg føler krigsinnsatsen har vært en fordel for vår anseelse etter krigen.

— Og jeg har fortsatt et dårlig forhold til kommunismen, sier Knut Baardseth i Stange.

Knut Baardseth i Stange var medlem av NS og frontkjemper under krigen.

— Jeg har ingen vansker med 9. april. Kampen mot kommunismen var hele tiden poenget for oss, sier han.

— Vi i NS ønsket ikke tyskerne hit

Knut Baardseth og hans kone har de siste årene åpent stått fram og snakket om sitt NS-medlemskap. De mener stort sett det samme i dag som de gjorde for 50 år siden.

— Føler de anger?

Det er et håpløst spørsmål å svare på for dem. De trodde på de standpunkt de tok dengang, og gjør det for så vidt i dag også. — Vi har ingen vansker med 9. april og 50-års markeringen, sier Knut Baardseth. Han er aktiv leder for Institutt for norsk okkupasjonshistorie (INO), og mener med det arbeidet å bidra til en korrekt historisk vurdering av krigsårene. INO består stort sett av tidligere medlemmer av NS.

— Vi har ingen interesse utover det å bli kvitt landsforræderstemplet, sier Knut Baardseth.

ER AKSEPTERT

Verken Kirsten eller Knut Baardseth føler de har hatt vanskeligheter etter krigen. De har følt seg akseptert av lokalsamfunnet hele tida, og har hatt tillitsverv i lag og foreninger.

Knut Baardseth var 17 år og medlem av NS' ungdomsfylking da krigen kom til Hedmark i april 1940. Faren ble medlem av NS i 1933, og Knut av ungdomsfylkingen i 1937 eller -38.

BONDE-BAKGRUNN

— Far var sterkt sosialt innstilt, og var ikke medlem av noen arbeidsgiverforening. Han følte de hadde brodd mot arbeidsfolk. Han

var innom Fedrelandslaget, og hele tida medlem av bondelaget. Han oppfattet vel NS som bondevennlig.

— På skolen ble jeg nok mobbet en del fordi jeg var sønn av en gårdbruker. Samtidig opplevde jeg fars bekymring for økonomien, og hele tiden lærte jeg at kommunismen var den store styggedommen, forteller Knut Baardseth.

— Som tenåring hadde jeg ikke så grundige politiske vurderinger, men jeg var politisk engasjert. Jeg pløyde meg gjennom Marx's Kapitalen og prøvde meg på Hitlers Mein Kampf — på tysk. Den kom jeg aldri igjennom.

— Jeg var blant de privilegerte som kom inn på kate-dralskolen.

POSITIV TYSKLANDS-TUR

— En tur til Tyskland i 1938 betydde mye for meg i synet på Tyskland og NS-medlemskap. En tysker bosatt i Norge arrangerte tysk-landsturer for skoleungdom. Det som gjorde sterkt inntrykk på meg var at reiselederen fortalte han var jøde og ikke likte Hitlers syn på jødene, men han likte det nye Tyskland. Vi så ingen arbeidsledighet i Tyskland, møtte bare vennlige folk med god oppdragelse — og billige varer i butikkene. Jeg fikk et veldig positivt inntrykk av Tyskland, sier Knut Baardseth.

REDD OG FORVIRRET

— Vi NS-medlemmer visste ikke mer enn andre hedmarkinger før tyskerne

var her med sine tropper. Vi følte forvirring og vi var redd, følte uhygge og frykt for hva som ville skje, sier Knut Baardseth.

— Det er aldeles feil å tro vi følte glede over at tyskerne kom. Ingen av oss ønsket tyskerne hit.

— Jeg møtte på Katta om morgenen 9. april, men vi ble sendt hjem da beskjeden om tyske tropper i Norge kom. Jeg var med i NS ungdomsfylking, og det var tilfeldigvis lagt opp til møte i Hamar samme dag, og sammen med en kamerat syklet jeg mot Hamar senere på dagen. Vi ble stoppet undervegs og bedt om å ringe hjem. Mor og far fortalte da om Quislings radiotale. De var meget forskrekket. Jeg fortsatte til Hamar. Vi avlyste møtet, og utover kvelden fulgte vi med i oppslaget som ble hengt opp utenfor Hamar Arbeiderblad og Stiftstidende.

Noen NS-medlemmer fikk telefon fra Oslo med forespørsel om flest mulig medlemmer kunne komme inn til Oslo for å assistere ved diverse organisering, men jeg tror bare et par stykker reiste innover. Ingen av oss i ungdomsfylkingen dro, sier Baardseth.

ARRESTASJON

— Jeg har ingen sikker mening om vi følte oss isolerte eller forfulgte før krigen på grunn av NS-medlemskap. Det kom mer under krigen, tror jeg. Utover krigsårene hadde vi ingen fordeler av NS-medlemskap — når vi ser bort fra at vi

fikk beholde radioen og et hagelgevær. Vi hadde heller følelsen av å være 2. klasses nordmenn, og vi ble forbigått og forskjellsbehandlet når det var muligheter for det. Det var slik vi oppfattet situasjonen, sier Baardseth.

Knut Baardseths far og en nabo, som også var NS-medlem, ble arrestert to-tre dager etter 9. april av lensmannen i Stange. Knut og nabosens kone ble satt i hus-arrest.

— Jeg har ingen annen forklaring enn at det skyldtes NS-medlemskapet. Far og naboen ble satt inn på Ridehuset på Hamar. Dagen etter forsvant imidlertid alle soldatene og offiserene. Far ringte til lensmannen i Stange, fortalte hva som hadde skjedd og sa han ville hjem. Lensmannen lovet å hente dem, og møtte far og naboen på Stangebrua. De var på veg hjem til fots.

MØTTE TYSKE SOLDATER

Baardseth bodde kloss inn til riksvegen ved Stange sentrum og hadde liten lyst til å være hjemme da de tyske styrkene nærmet seg 18. april. Sammen med nabo-familien reiste de til venner i Vestbygd. Etter to-tre dager reiste de tilbake, fant gard og grunn i god behold, men gardsplassen full av tyske soldater.

— Tyske artilleritropper hadde forlangt at lensmannen i Stange skulle skaffe plass til 120 hester — og lensmannen sendte tyskerne til oss som nettopp hadde bygget ny og stor låvebygning.

Jeg hadde lært litt tysk på skolen, og fikk forklart at vi bodde her. Da fikk vi slippe inn på gårdsplassen og det ble ryddet ett rom i bolighuset til oss og nabofamilien. Jeg følte det hele litt uhyggelig.

— Kort tid etterpå ble far og jeg hentet av noen tyskere som pratet om bomber. Vi forsto ingen ting — og tyskerne var ikke særlig hyggelige mot oss. Jeg forsøkte å forklare om NS-medlemskap og snakket om Quisling — men de tyske soldatene forsto ikke noe. Det viste seg så at en hest hadde trådd gjennom et gulv i låven, og tyskerne var redd for sabotasje. Far og jeg måtte bli med inn i låven og ned i kjelleren.

Det fantes selvsagt ingen bomber der, og tyskerne slo seg til ro med det. En tysker spurte om jeg ventet på Churchill, og da jeg svarte nein repliserte tyskeren «gut, gut».

KRIGSFANGE

Knut Baardseth meldte seg til krigstjeneste på Østfronten høsten 1942. Han ble såret og havnet til slutt på Vestfronten. Der ble han tatt til fange 9. april 1945 og ble amerikansk krigsfange i Frankrike. Han satt i leirer i Frankrike, Belgia, Nederland og Tyskland, blant annet som engelsk krigsfange i nord-tyske områder fortsatt under tysk kommando langt utpå våren 1945!

I september kom han med båt til Oslo, og ble tatt hånd om av norsk politi. Han ble overført til Hamar og havnet i arbeidsleiren på Ilseeng.

— Derfra fikk jeg smuglet ut kjærlighetsbrev til Kirsten. Hun ble NS-medlem under krigen, og arbeidet ved NS-kontoret på Hamar. Vi giftet oss etter krigen. Under rettsoppgjøret ble jeg dømt, og satt inne til sommeren 1948. Det vi si, etter hvert fikk vi arbeide på gårdene på Hedemarken. Vi hadde det bra og ble svært godt mottatt rundt om — nesten uten unntak, sier Knut Baardseth.

JØDER OG BERLIN

Mens Knut Baardseth var soldat i Waffen SS i 1942-45 var han flere ganger i Berlin. Han benekter at han hørte om tyske grusomheter mot jødene.

— Enkelte ting hørte vi nok rykter om, men jeg har ikke truffet noen som visste om omfattende og systematisk jødeutryddelse. Vi skjønte faktisk ikke dette med forholdet til jødene. Under oppholdene i Berlin under krigen så vi jøder med jødestjerna påsydd klærne og vi var vitne til forskjellige forordninger som diskriminering av jødene. Det irriterte oss, men vi så ikke noe som tydet på systematisk utryddelse av jødene, sier Knut Baardseth.

Reportasje:

Tekst: Bjørn Myrvang

Foto: Jens E. Jensrud